

Prosument
w badaniach opinii
publicznej
i programach
partii politycznych

Warszawa, czerwiec 2019 r.

Sugerowany sposób cytowania:

K.Księżopolski, Prosument w badaniach opinii publicznej i programach partii politycznych, Institute for Security, Energy and Climate Studies, 2019

Autor: dr Krzysztof Księżopolski

Opracowanie graficzne: Magdalena Jaszczyk

Zdjęcie na okładce: Bartłomiej Banaszak

Zdjęcia:

Erik Witsoe (str. 7), Jacek Dyląg (str.12), Agnieszka Mordaunt (str.16), Markus Spiske (str. 23), freestocks.org (str. 33) - Unsplash

Wydawca:

Fundacja ClientEarth Prawnicy dla Ziemi ul. Żurawia 45,
00-680 Warszawa

Kopiowanie i rozpowszechnianie może być dokonane za podaniem źródła:

© Fundacja ClientEarth Prawnicy dla Ziemi

© Krzysztof Księżopolski

ISBN 978-83-944127-3-9

Prosument w badaniach opinii publicznej i programach partii politycznych

Warszawa, czerwiec 2019 r.

SPIS TREŚCI

Główne wnioski	5
Streszczenie	6
I. Znaczenie prosumenta w transformacji energetycznej i zmiana roli obywatela na rynku energii	7
II. Dynamika rozwoju prosumenta w Polsce	12
III. Prosument w badaniach opinii publicznej i jego wpływ na preferencje wyborcze	16
IV. Prosument w programach wyborczych partii politycznych podczas wyborów samorządowych i do Parlamentu Europejskiego	23
V. Wnioski z badania	32
Załączniki	34
Bibliografia	37
Skróty	39

GŁÓWNE WNIOSKI

- 84,1 proc. Polek i Polaków jest zdecydowanych, aby samodzielnie produkować energię elektryczną;
- 44,5 proc. osób młodych jest zdecydowanych zmienić swoje preferencje wyborcze, jeśli jakaś partia polityczna zaproponuje wprowadzanie ograniczeń produkcji własnej energii elektrycznej;
- Energetyka prosumencka nie stanowiła istotnych punktów programów komitetów wyborczych podczas wyborów samorządowych w 2018 roku i do Parlamentu Europejskiego w 2019 roku;
- Jedyna partia, podejmując tematykę energetyki prosumenckiej – Wiosna Roberta Biedronia – nie trafiła ze swoim przekazem do konserwatywnych mieszkańców wsi i małych miast do 50 tys. mieszkańców. Tymczasem to właśnie tam poparcie dla tego typu rozwiązań jest najwyższe;
- W programach wyborczych nie zaobserwowano związku pomiędzy postulatami dotyczącymi rozwoju OZE i walki ze smogiem a rozwojem energetyki prosumenckiej;
- W zbliżających się jesiennych wyborach parlamentarnych zarówno PiS, jak i partie wchodzące w skład Koalicji Europejskiej (Platforma Obywatelska, Polskie Stronnictwo Ludowe, SLD, Nowoczesna, Zieloni) będą starały się pozyskać elektorat wiejski i małych miast, a więc w naturalny sposób będą odwoływać się do kwestii OZE i prosumenta.

STRESZCZENIE

Badanie „Prosument w badaniach opinii publicznej i programach partii politycznych” przeprowadzono z zastosowaniem metody analizy danych zastanych (desk research) polegającej na analizie programów komitetów wyborczych reprezentujących partie lub koalicje w wyborach samorządowych oraz do Parlamentu Europejskiego, a także na podstawie wyników badania opinii publicznej.

W analizie danych zastanych wykorzystano programy wyborcze i inne dokumenty programowe partii. Przeanalizowano również wybrane wypowiedzi polityków podczas debat z kandydatkami i kandydatami do Parlamentu Europejskiego. Stwierdzono, iż zagadnienie prosumentów odegrało marginalną rolę zarówno podczas wyborów samorządowych, jak i do Parlamentu Europejskiego, nie stanowiąc osi podziału elektoratu. Na podstawie ogólnopolskiego badania opinii publicznej określono stosunek Polek i Polaków do cen energii elektrycznej i jej samodzielnej produkcji oraz wpływ ograniczeń w samodzielnej produkcji energii elektrycznej na ich preferencje wyborcze. 84,1 proc. badanych zdecydowanie chce lub raczej chce wytwarzać energię elektryczną poprzez zainstalowanie paneli fotowoltaicznych. Wyniki badań wskazują na obawę Polek i Polaków przed wzrostem cen energii elektrycznej (zdecydowanie obawia się tego aż 42 proc. respondentów). Jednocześnie jedynie 13,6 proc. uznaje, iż wydatki na rachunki za energię elektryczną w ich budżetach domowych są zdecydowanie znaczącym wydatkiem.

28,1 proc. deklarujących oddanie głosu na Koalicję Europejską i jedynie 10,1 proc. elektoratu PiS w odpowiedzi na pytanie: „Gdyby wybrana przez Pana/ią partia/komitet wprowadził regulacje zakazujące lub utrudniające własną produkcję energii elektrycznej, to czy mogłoby to wpłynąć na Pana/ni decyzję wyborczą?” wskazało na zmianę decyzji wyborczej. Oznacza to, iż część elektoratu partii politycznych może zmienić swoje preferencje w zależności od oferty partii politycznej kierowanej do prosumentów.

W badaniu przedstawiono obecnie obowiązujące regulacje dotyczące prosumenta oraz argumenty przemawiające za rozwojem prosumeryzmu w Polsce. Do najważniejszych argumentów przemawiających za rozwojem energetyki prosumenckiej w Polsce zaliczono: sukces modelu prosumenckiego w innych krajach Unii Europejskiej; redukcję ryzyka związanego z wojną hybrydową, działaniami terrorystycznymi czy wojną na dużą skalę; zmniejszenie odczuwalnych dolegliwości wynikających z planowanych i nieplanowanych przerw w dostawach energii elektrycznej; kwestie aksjologiczne – wzmocnienie demokracji i partycypacji obywatelskiej; znaczenie prosumeryzmu jako bazy do zastosowania nowych technologii, takich jak transport elektryczny czy ogrzewanie budynków oparte na źródłach zeroemisyjnych.

I. ZNACZENIE PROSUMENTA W TRANSFORMACJI ENERGETYCZNEJ I ZMIANA ROLI OBYWATELA NA RYNKU ENERGII.

Zmiany klimatu wynikające z naruszenia równowagi w środowisku poprzez działania człowieka, które zwiększają emisję CO₂ powodują konieczność odchodzenia od tradycyjnych źródeł energii, takich jak: węgiel kamienny, węgiel brunatny, ropa naftowa i gaz. Skutkiem jest przyjmowanie przez państwa polityk transformacji energetycznej, które między innymi zakładają rozwój odnawialnych źródeł energii (OZE)¹. Światowy rozwój technologii OZE spowodował zmianę o charakterze rewolucyjnym, umożliwiającą mieszkańcom Ziemi bycie zarówno konsumentami, jak i producentami energii elektrycznej (stąd nazwa „prosument”). Tym samym pojawiła się możliwość zmiany roli konsumentów i samego systemu energetycznego z systemu scentralizowanego w stronę systemu zdecentralizowanego. Proces transformacji energetycznej umożliwia łączenie zmian technologicznych ze zmianami

¹ Raport IEA World Energy Outlook 2018 (dostęp: 15.04.2019).

społecznymi, kulturowymi i politycznymi, wzmacniającymi demokrację i partycypację obywateli. Łączenie zmian technologicznych i procesu przemian społecznych jest nazywane demokracją energetyczną.

Dynamicznie wzrasta udział OZE w produkcji energii elektrycznej – roczny przyrost produkcji energii elektrycznej z OZE na świecie w latach 2007–2017 wyniósł 16,4 proc., a w samym 2018 roku – 14,5 proc.² Ten dynamiczny trend rozwoju OZE nie musi jednak oznaczać rozwoju energetyki prosumenckiej, która w większości bazuje na jednej z technologii OZE – fotowoltaice. Istotny wpływ na rozwój tego sposobu pozyskiwania energii mają koszty budowy instalacji zależne od jej wielkości i rodzaju zastosowanej technologii. Korzyści skali są trudne do uzyskania dla prosumentów. Dane z dobrze rozwiniętego rynku amerykańskiego wskazują, iż duże instalacje OZE są znacznie tańsze niż analogiczne rozwiązania przeznaczone dla pojedynczych gospodarstw domowych³.

Z tego powodu rozwój prosumeryzmu wymaga zastosowania narzędzi polityki publicznej wyrównujących szanse obywateli i innych podmiotów. Tylko polityka energetyczna wspierająca prosumenta gwarantuje udział obywateli w transformacji energetycznej, dając im szansę na wykorzystanie potencjału OZE. Państwa stosują różne narzędzia polityki publicznej wspierające prosumenta. W przypadku Polski warto zastanowić się nad argumentami przemawiającymi za rozwojem prosumeryzmu, a więc zmianą roli obywatela na rynku energii i wzmacnianiem demokracji.

Po pierwsze, dla Polski jako członka Unii Europejskiej punktem odniesienia jest polityka europejska w zakresie prosumenta. Modele prosumenckie są preferowane przez takie kraje, jak Niemcy i Włochy. Również taki model jest wspierany przez Komisję Europejską. M.A. Cañete, komisarz ds. energii, twierdzi: „Zmiany zasad zaproponowane przez nas w pakiecie (Energia dla wszystkich Europejczyków) dotyczącym czystej energii zapewniają grupom, społecznościom i osobom prywatnym większe możliwości przekazywania własnej energii odnawialnej do sieci i stawiania się w ten sposób prosumentami stając się w ten sposób prosumentami”⁴. Korzyści mogą być osiągane przez wszystkich obywateli, zarówno mieszkańców miast, jak również obszarów wiejskich. Mieszkańcy miast mogą tworzyć spółdzielnie energetyczne, montując na elewacjach oraz dachach instalacje fotowoltaiczne. Również dla mieszkańców wsi to ogromna szansa, aby w domach jednorodzinnych, które przeważają na tym obszarze, rozwijać produkcję energii elektrycznej. Biorąc pod uwagę różnice w rozporządzalnym dochodzie gospodarstw domowych na wsi i w miastach, znacznie większe korzyści osiągną mieszkańcy obszarów wiejskich. Taką perspektywę – nawet dla

Zmiany zasad
zaproponowane
w pakiecie
“Energia
dla wszystkich
Europejczyków”
zapewniają
grupom,
społecznościom
i osobom prywat-
nym większe
możliwości
przekazywania
własnej energii
odnawialnej do
sieci

2 BP Statistical Review of World Energy 2019 (dostęp: 17.06.2019).

3 W 2017 roku dla instalacji domowych (5,7 kW) koszt wata wyniósł 2,8 \$/W, w przypadku inwestycji komercyjnych do 200 kW – 1,85 \$/W, a dużych instalacji 100 MW tylko 1,03 \$/W. Tak więc instalacje domowe, które mogą być realizowane przez obywateli, wymagają nakładów prawie trzy razy większych w stosunku do tych dużych, dodatkowo ta tendencja ma charakter trwały – R. Fu, D. Feldman, R. Margolis, U.S. Solar Photovoltaic System Cost Benchmark: Q1 2018 National Renewable Energy Laboratory, 2018.

4 M.A. Cañete, Strategia UE w zakresie rozwoju odnawialnych źródeł energii i gospodarki niskoemisyjnej, a współzależność państw członkowskich w zakresie bezpieczeństwa energetycznego [w:] J. Buzek, K. Książkowski (red.), Pokonywanie barier administracyjnych w rozwoju mikroźródeł energii odnawialnej, jako podstawy energetyki obywatelskiej – doświadczenia w Polsce i w Unii Europejskiej, EFRWP, Grodno k. Międzyzdrojów 2017, s. 10.

najuboższych mieszkańców wsi – prezentuje M.A. Cañete: „Pomysł tworzenia (...) wspólnot energetycznych może szczególnie dobrze wpisywać się w obszary wiejskie, gdzie drobne gospodarstwa rolne mogą podejmować działania w zakresie realizacji wspólnych projektów”⁵.

Wsparcie prosumentów w Europie Środkowo-Wschodniej⁶

Choć dzisiaj generację prosumencką w mniejszym lub większym stopniu wspierają już prawie wszystkie państwa członkowskie UE, to przyjęte systemy znacznie się między sobą różnią. Dotyczy to także Europy Środkowo-Wschodniej. Słowacja wspiera mikrogenerację OZE zarówno poprzez systemy dotacyjne, taryfy gwarantowane oraz zwolnienie z akcyzy. Czechy, które swego czasu wprowadziły bardzo wysokie taryfy gwarantowane, w 2014 r. wstrzymały tę formę wsparcia w odniesieniu do nowych instalacji i dzisiaj bazują na dotacjach inwestycyjnych oraz zwolnieniach podatkowych. Na Węgrzech, poza systemami dotacyjnymi oraz preferencyjnymi pożyczkami, funkcjonuje net-metering, który, podobnie jak w Polsce, obejmuje instalacje o mocy do 50 kW. W przypadku nadwyżki energii wprowadzonej do sieci prosument otrzymuje za każdą kilowatogodzinę wynagrodzenie równe detalicznej cenie energii. Z początkiem 2019 roku bardzo korzystny system wsparcia najmniejszych instalacji fotowoltaicznych wprowadziła Rumunia. Pozwala on na pokrycie nawet 90 proc. łącznych kosztów inwestycji. Natomiast Bułgaria nie prowadzi żadnego programu wsparcia generacji prosumenckiej.

Sumując doświadczenia państw, gdzie rozwój energetyki prosumenckiej jest znacznie bardziej zaawansowany, korzyści uzyskują wszyscy obywatele. W Polsce głównymi beneficjentami energetyki prosumenckiej będą mieszkańcy wsi, dla których jest to szansa na przezwycięzenie strukturalnych problemów rozwojowych.

Po drugie, Polska jako państwo frontowe NATO jest narażona na ryzyko związane z wojną hybrydową, działaniami terrorystycznymi czy wojną na dużą skalę. W obliczu takiego ryzyka rozproszenie systemu energetycznego w oparciu o prosumeryzm oznacza zmniejszenie podatności systemu na zagrożenia. W raporcie The Global Risks Report 2019. 14th Edition zaprezentowanym podczas Forum Ekonomicznego w Davos ryzyko konfliktów między państwami znajduje się zdecydowanie powyżej średniej prawdopodobnych ryzyk⁷. Analiza operacji NATO w Federalnej Republice Jugosławii wskazuje, iż pierwszoplanowymi obiektami

5 M.A. Cañete, Strategia UE w zakresie rozwoju odnawialnych źródeł energii i gospodarki niskoemisyjnej, a współzależność państw członkowskich w zakresie bezpieczeństwa energetycznego [w:] J. Buzek, K. Książkowski (red.), Pokonywanie barier administracyjnych w rozwoju mikroźródeł energii odnawialnej, jako podstawy energetyki obywatelskiej – doświadczenia w Polsce i w Unii Europejskiej, EFRWP, Grodno k. Międzyzdrojów 2017, s. 10.

6 Opracowano na podstawie: www.res-legal.eu (dostęp: 2.06.2019 r.).

7 The Global Risks Report 2019. 14th Edition, s. 5.

ataków były elementy infrastruktury, w tym przede wszystkim infrastruktury energetycznej, takie jak elektrownie, rafinerie, magazyny paliw⁸. Sumując, w interesie polityki bezpieczeństwa Polski jako państwa frontowego wobec agresywnej polityki Federacji Rosyjskiej w stosunku do Ukrainy rozwój prosumenta i decentralizacja systemu energetycznego wzmacnia bezpieczeństwo narodowe.

Po trzecie, dla obywateli rozwój prosumenta zmniejsza odczuwalne dolegliwości wynikające z planowanych i nieplanowanych przerw w dostawach energii elektrycznej. Mimo podejmowanych działań modernizacyjnych sieci energetycznych cały czas poziom wskaźnika SAIDI⁹ jest wysoki i w Polsce w 2017 roku wyniósł średnio 63. Przerwy w dostawach energii elektrycznej wynikają nie tylko ze słabej jakości sieci elektroenergetycznej w Polsce, ale też wydarzeń o charakterze nagłym w postaci gwałtownych anomalii pogodowych, które to zjawiska w wyniku zmian klimatu będą częściej występować. Własna produkcja energii elektrycznej daje gospodarstwom domowym większe bezpieczeństwo dostaw i lepszą jakość energii elektrycznej. Model prosumencki wykorzystuje sieci elektroenergetyczne w sposób ograniczony, a produkowana w ten sposób energia elektryczna spełnia wymogi jakościowe.

Po czwarte, odwoływanie się do prosumenta w kontekście transformacji energetycznej i demokracji energetycznej znajduje uzasadnienie w aksjologii. Nasza historia, ale również nowe zagrożenia, wskazują na potrzebę wykorzystywania każdej szansy do wspierania budowy wspólnoty i wzmacniania demokracji¹⁰.

Po piąte, energetyka prosumencka stanowi bazę do zastosowania nowych technologii, takich jak transport elektryczny czy ogrzewanie budynków oparte na źródłach zeroemisyjnych przez gospodarstwa domowe. Substytucja węgla, ropy naftowej i gazu przez energię elektryczną w modelu prosumenckim ma wymiar ekonomiczny, umożliwiając zmniejszenie uzależnienia od zewnętrznych cen surowców energetycznych i ryzyka związanego z ich ruchami, czego efektem będzie zwiększenie dochodu rozporządzalnego gospodarstwa domowego oraz zmniejszenie sezonowości wydatków. W przypadku ogrzewania budynków jednorodzinnych jednym z efektów zastosowania modelu prosumenckiego będzie rozwiązanie problemu niskiej emisji (zjawiska smogu) w sposób ekonomicznie atrakcyjny dla gospodarstw domowych.¹¹ „Wyniki symulacji modelowego domu z lat 1945–1970 poddanego kompleksowej termomodernizacji i wymiany źródła ciepła wskazują, iż również w tej grupie budynków możliwości redukcji zapotrzebowania na ciepło są możliwe i wynoszą 65 proc.”¹². Wprowadzenie pompy ciepła wspartej instalacją OZE działającą w systemie prosumenta powoduje zreduko-

”

Własna produkcja energii elektrycznej daje gospodarstwom domowym większe bezpieczeństwo dostaw i lepszą jakość energii elektrycznej.

8 Bruce R. Nardulli, Walter L. Perry, Bruce Pirnie, John Gordon IV, John G. McGinn: *Disjointed War, Military Operations in Kosovo*, 1999 (ang.), RAND, 2002 (dostęp: 2019.04.22). http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monograph_reports/2007/MR1406.pdf

9 Wskaźniki SAIDI/SAIFI opisują przerwy planowane i nieplanowane dla odbiorcy końcowego. Wysokie wskaźniki SAIDI/SAIFI świadczą o częstych brakach prądu u odbiorców końcowych.

10 Patrz szerzej: K. Księżopolski, *Bezpieczeństwo energetyczne* [w:] R. Zięba (red.) *Bezpieczeństwo międzynarodowe w XXI wieku*, Poltex, Warszawa 2018, s. 87.

11 Kompleksowa termomodernizacja budynku połączona z wymianą źródła ciepła na zeroemisyjną pompę ciepła wspartą przez instalację fotowoltaiczną działającą w systemie prosumenta.

12 K. Księżopolski, *Wykorzystanie potencjału OZE w walce ze smogiem na obszarach wiejskich*, EFRWP, Warszawa 2018, s. 26.

wanie kosztów ogrzewania modelowego budynku do 705,32 zł rocznie, co jest najkorzystniejszym ekonomicznie sposobem zapewnienia ciepła – tańszym niż opałanie budynku po kompleksowej termomodernizacji mułem węglowym¹³. W tym kontekście rozwój energetyki prosumenckiej jest pierwszym niezbędnym krokiem do pełnego wykorzystania nowych technologii, które przyczyniają się do ograniczenia wydatków w gospodarstwie domowym związanych z ogrzewaniem oraz w transporcie (ceny oleju napędowego i benzyny), które bardzo często stanowią dla konsumentów większy problem niż koszty zakupu energii elektrycznej. Jeśli chcemy zwiększyć siłę nabywczą gospodarstw domowych w Polsce, to jednym ze sposobów są rewolucyjne zmiany w transporcie i pozyskiwaniu ciepła ze źródeł niskoemisyjnych (obecnie pompy ciepła) wsparte instalacją OZE działającą w systemie prosument.

Koszty transformacji energetycznej, czyli odejścia od paliw kopalnych, ponoszą wszyscy konsumenci. Argumenty przytoczone powyżej pokazują, iż z punktu widzenia obywateli rozwój prosumeryzmu jest korzystny finansowo i społecznie, również z perspektywy państwa, ponieważ redukuje on liczne ryzyka zewnętrzne i wewnętrzne. Jeśli korzyści przeważają nad ewentualnymi kosztami, ponoszonymi głównie w fazie wdrażania, a jednocześnie, jeśli to obywatele mają zapłacić za transformację energetyczną, to powinniśmy dążyć w kierunku prosumeryzmu.

13 Ibidem, s. 27.

II. DYNAMIKA ROZWOJU PROSUMENTA W POLSCE

Rozwój energetyki prosumenckiej można podzielić na trzy fazy. „Faza wstępna to 2 lata, w której energetyka konwencjonalna w praktyce nie dostrzega energetyki prosumenckiej; faza środkowa to kolejne 3–5 lat, w których energetyka konwencjonalna może zacząć mieć pewne kłopoty, jeśli nie dostosuje się odpowiednio wcześniej do rewolucji prosumenckiej; faza rozwinięta to 5–7 lat od dziś”¹⁴. Opierając się na powyższej kategoryzacji faz rozwoju prosumenta, należy określić, że obecnie jesteśmy w fazie drugiej. Istotnym czynnikiem dynamiki rozwoju tej formy pozyskiwania energii są ceny energii elektrycznej. Regulacje prawne w zakresie OZE, a więc i prosumenta, ulegały częstym zmianom, powodując poczucie braku stabilności regulacyjnej. „Występująca w ostatnich latach wysoka zmienność środowiska regulacyjne-

¹⁴ J. Buzek, *Rozwój energetyki obywatelskiej i gospodarki niskoemisyjnej z perspektywy Parlamentu Europejskiego* [w:] J. Buzek, K. Księżopolski (red.), *Pokonywanie barier administracyjnych w rozwoju mikroźródeł energii odnawialnej, jako podstawy energetyki obywatelskiej – doświadczenia w Polsce i w Unii Europejskiej*, EFRWP, Grodno k. Międzyzdrojów 2017, s. 25.

go i inwestycyjnego wpływa istotnie na niskie poczucie bezpieczeństwa i poziom zaufania inwestorów co do stabilności reżimu inwestycyjnego w sektorze OZE. Jest to kluczowa bariera rozwojowa OZE na obszarach wiejskich”¹⁵. Ma to szczególne znaczenie dla dynamiki rozwoju prosumenta, ponieważ korzystać z niego będą mogli przede wszystkim mieszkańcy obszarów wiejskich, gdzie dynamika zmian może być największa, biorąc również pod uwagę kwestie sieci elektroenergetycznej.

Historia prosumenta w Polsce

1. W połowie 2013 roku pierwszy system operacyjnego wsparcia generacji prosumenckiej został wprowadzony ustawą zwaną popularnie „małym trójpakiem”, która, częściowo i z opóźnieniem, wdrażała do prawa krajowego unijny pakiet klimatyczno-energetyczny z 2009 roku. System ten nakładał na przedsiębiorstwa energetyczne obowiązek zakupu energii wytworzonej w mikroinstalacji OZE przez osobę fizyczną, po stawce 80 proc. średniej ceny energii elektrycznej na rynku hurtowym (w praktyce było to wówczas 13–14 gr za kWh).
2. Od 1 stycznia 2016 r. miał wejść w życie system tzw. taryf gwarantowanych (z ang. feed-in tariff, FiT) dla najmniejszych mikroinstalacji OZE. Początkowe stawki taryf miały wynosić pomiędzy 45 a 75 gr za kWh, w zależności od technologii i mocy instalacji. Mechanizm ten został wprowadzony do ustawy o odnawialnych źródłach energii na przełomie 2014 i 2015 r., na mocy tzw. poprawki prosumenckiej. Poprawka ta została zgłoszona przez posłów ówczesnej opozycji i przyjęta wbrew woli Ministerstwa Gospodarki, głosami opozycji oraz części posłów koalicji (Polskiego Stronnictwa Ludowego). Ostatecznie poprawka prosumencka została uchylona jeszcze zanim zdążyła wejść w życie (ustawą z 29 grudnia 2015 r.)¹⁶. Co ciekawe, za jej uchyceniem głosowali posłowie Prawa i Sprawiedliwości, którzy kilka miesięcy wcześniej poparli w Sejmie system taryf gwarantowanych. Poprawki w parlamencie bronili natomiast w szczególności posłowie Platformy Obywatelskiej, która w poprzedniej kadencji sprzeciwiała się taryfom FiT.
3. Z początkiem 2016 roku system z połowy 2013 roku został zastąpiony odmiennym mechanizmem, polegającym na bilansowaniu ilości energii wprowadzanej i pobieranej z sieci, przy czym mikrowytwórca musiał pokrywać pełne koszty dostawy (dystrybucji) w odniesieniu do całości energii pobranej z sieci. W przypadku nadwyżki energii wprowadzonej do systemu wytwórca otrzymywał wynagrodzenie w wysokości 100 proc. ceny z rynku hurtowego. Przedmiotowy system obowiązywał zaledwie przez sześć miesięcy, do końca czerwca 2016 r.

¹⁵ K. Książkowski, K. Pronińska, *Barьеры административно-правне в развитии ОЗЕ на сельских территориях*, EFRWP, Warszawa 2017, s. 10.

¹⁶ Ustawa z 29 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz ustawy – Prawo energetyczne (Dz.U. z 2015 r. poz. 2365).

4. W lipcu 2016 r. w stosunku do osób fizycznych wszystkie ww. systemy wsparcia zostały zastąpione systemem net-meteringu, nazywanym potocznie systemem opustów. Mechanizmem tym po raz pierwszy objęto także podmioty inne niż gospodarstwa domowe. Na mocy polskiego modelu net-meteringu za każdą kWh energii elektrycznej wprowadzoną do sieci prosument może w przyszłości odebrać 0,8 albo 0,7 kWh energii (w przypadku, odpowiednio, instalacji o mocy do 10 oraz 50 kW). Od odebranej na tych zasadach energii prosument nie uiszcza zmiennych opłat związanych z jej dostawą (dystrybucją). Jest on jednak obowiązany ponosić wszystkie koszty stałe, czyli opłaty, których stawki nie są zależne od ilości zużywanej energii. Bilansowanie (rozliczanie) energii jest dokonywane raz na 365 dni¹⁷.

Jeżeli chodzi o ustawowe wsparcie o charakterze inwestycyjnym, należy odnotować, że obecnie w Polsce działają ulgi podatkowe na zakup własnej instalacji OZE. Taka ulga funkcjonuje w ramach podatku rolnego, a od początku 2019 roku działa także ulga termomodernizacyjna w ramach realizacji programu „Czyste powietrze”, która umożliwia odliczenie podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT). W ramach programu „Czyste powietrze” kwota zakupu instalacji fotowoltaicznej została ograniczona do kwoty 30 tys. zł.

Od 2013 roku systematycznie były likwidowane bariery o charakterze administracyjnym, utrudniające powzięcie decyzji o inwestycji we własne źródło energii. W szczególności wytwarzanie energii elektrycznej w mikro- i małych instalacjach OZE nie wymaga posiadania koncesji, a w przypadku montażu najmniejszych prosumenckich źródeł, o mocy do 10 kW, mamy do czynienia z uproszczoną procedurą przyłączenia do sieci, na podstawie zgłoszenia. Kluczowym czynnikiem wpływającym na decyzje gospodarstw domowych, aby stać się prosumentami, jest czynnik finansowy. Istotnym ograniczeniem rozwoju OZE i energetyki prosumenckiej z punktu widzenia gospodarstw domowych jest brak stabilnych regulacji prawnych (patrz ramka powyżej). Obecnie obowiązujący system wsparcia w postaci opustów dla prosumentów nie daje wystarczającego impulsu, z zastrzeżeniem, iż wzrost cen energii elektrycznej spowodować może rozwój tej formy pozyskiwania energii. Trwająca od połowy 2018 roku dyskusja o wzroście cen energii elektrycznej oraz brak jednoznacznych i szybkich działań gwarantujących rozwiązanie problemu zwiększyły przekonanie społeczne o nieuchronności wzrostu cen w przyszłości oraz o braku polityki energetycznej¹⁸.

17 Koniec końców system taryf gwarantowanych został w Polsce przyjęty w połowie 2018 roku, natomiast w innej formule, przeznaczonej dla czysto komercyjnych projektów OZE, jako alternatywa dla uczestnictwa w aukcjach. Na dzień dzisiejszy taryfami FIT są objęte wyłącznie małe biogazownie i elektrownie wodne.

18 Zob. szerzej: badania opinii publicznej.

Wszystkie rozwiązania przyjęte do połowy 2016 roku przyniosły znikomy efekt liczbowy: w połowie 2016 roku w Polsce funkcjonowało zaledwie około 6,5 tys. mikroinstalacji OZE, o łącznej mocy około 50 MW, z czego większość powstała z dodatkowym, pozaustawowym wsparciem inwestycyjnym¹⁹. Natomiast net-metering zaczął przyczyniać się do rozwoju rynku fotowoltaicznego z wielomiesięcznym opóźnieniem, wraz ze spadkiem cen instalacji oraz wzrostem cen energii z sieci.

W 2018 roku przyłączono w Polsce do sieci więcej prosumenckich mikroinstalacji OZE niż łącznie w całej wcześniejszej historii²⁰; na koniec roku energię wytwarzało już ponad 50 tys. takich źródeł²¹. Ponadto pod koniec ubiegłego roku działało ponad 4 tys. mikroinstalacji, których operatorami są mali przedsiębiorcy i które funkcjonują w wyżej wymienionym reżimie odsprzedaży nadwyżek²². Łączna moc polskich mikroinstalacji przekroczyła na koniec 2018 roku 350 MW, a zdecydowaną większość stanowiły źródła fotowoltaiczne.²³

Należy podkreślić, iż działania rządu przeciw rynkowi i jego trendom skazane są na niepowodzenie. Wcześniej czy później spowodują jedynie odsunięta w czasie, ale znacznie bardziej dolegliwą dla konsumentów podwyżkę cen – czyli im później nastąpi, tym wyższy będzie wzrost cen.

Obecnie dwa czynniki wpływają na rozwój prosumentów – wsparcie ze środków Unii Europejskiej i innych narzędzi finansowych oraz strach przed wzrostem cen prądu²⁴. Na tym etapie trudno powiedzieć, czy finansowanie instalacji fotowoltaicznych w ramach pożyczek przewidzianych w programie „Czyste powietrze” będzie masowo wykorzystywane. Obecne dane dotyczące liczby wniosków i podpisanych umów nie napawają optymizmem. Również zgłaszane propozycje dotyczące rozszerzenia definicji prosumenta o inne podmioty, np. małe i średnie przedsiębiorstwa, trudno ocenić, ponieważ nie zostały jeszcze przyjęte. Generalnie można stwierdzić, iż te kolejne regulacje wpisują się w brak stabilności prawnej, co nie jest dobrą prognozą na przyszłość.

19 Zob. szerzej: W. Kukuła, *Law and ambition in Poland's energy transition*, ClientEarth 2018, s. 8.

20 Zob. M. Skłodowska, *Polacy ruszyli po tańsze rachunki za prąd. Słońce bije rekordy*: <https://wysokienapiecie.pl/17282-polacy-ruszyli-po-tansze-rachunki-za-prad-slonce-bije-rekordy/> (dostęp: 2.06.2019 r.).

21 Zob. Urząd Regulacji Energetyki, Raport zawierający zbiorcze informacje dotyczące energii elektrycznej wytworzonej z odnawialnego źródła energii w mikroinstalacji (w tym przez prosumentów) i wprowadzonej do sieci dystrybucyjnej w 2018 r., marzec 2019: <https://bip.ure.gov.pl/bip/o-urzedzie/zadania-prezesa-ure/raport-oze-art-6a-ustaw/3793,Raport-dotyczacy-energii-elektrycznej-wytworzonej-z-OZE-w-mikroinstalacji-i-wpro.html> (dostęp: 2.06.2019 r.).

22 Ibidem.

23 Ibidem.

24 Zobacz szerzej: badania opinii publicznej.

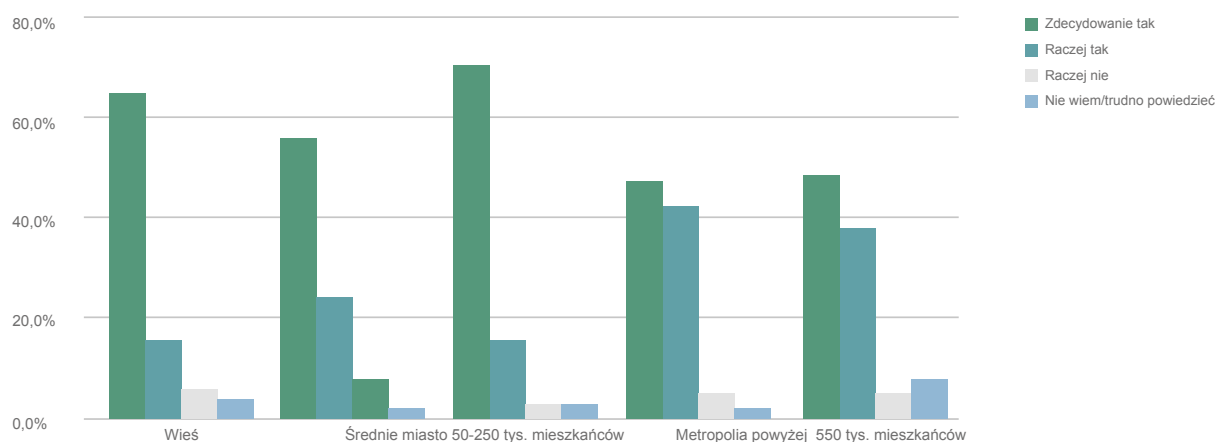
III. PROSUMENT W BADANIACH OPINII PUBLICZNEJ I JEGO WPŁYW NA PREFERENCJE WYBORCZE

Celem badania przeprowadzonego na potrzeby niniejszego raportu było poznanie stanowiska Polek i Polaków dotyczącego chęci produkcji energii elektrycznej i określenie wpływu kwestii samodzielnej produkcji energii elektrycznej na ich preferencje wyborcze. Badanie przeprowadzono w dniach 10–11 maja 2019 r. przez IBRIS na reprezentatywnej grupie N=1100 metodą CATI²⁵.

W odpowiedzi na pytanie: „Gdyby miał Pan/i taką możliwość, czy chciałby Pan/i wytwarzać energię elektryczną (prąd), np. poprzez instalację paneli słonecznych na Pana/i nieruchomości?” 84,1 proc. badanych odpowiedziało, że „zdecydowanie chce” lub „raczej chce” wytwarzać energię elektryczną poprzez zainstalowanie paneli fotowoltaicznych. „Zdecydowanie nie” na to pytanie odpowiedziało jedynie 4,5 proc. respondentów.

25 Załącznik nr 1 – Pytania w badaniu opinii publicznej.

Grafika 1. Odpowiedź na pytanie: „Gdyby miał Pan/i taką możliwość, czy chciałby Pan/i wytwarzać energię elektryczną (prąd), np. poprzez instalację paneli słonecznych na Pana/i nieruchomości?”

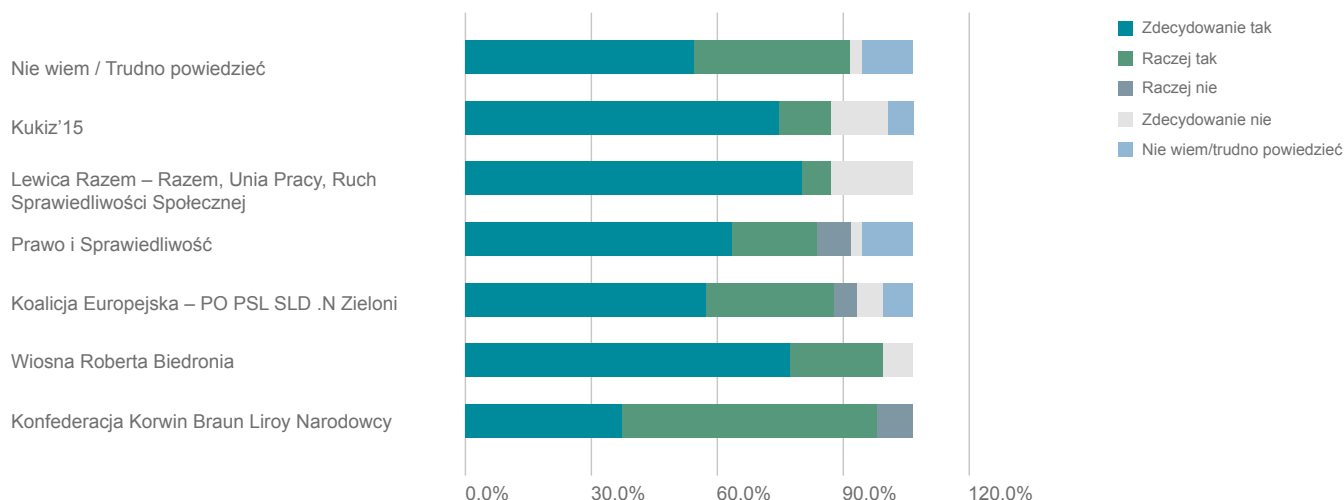

Źródło: Badanie opinii publicznej przeprowadzone przez IBRIS na potrzeby raportu w dniach 10-11 maja 2019 roku na reprezentatywnej grupie N=1100 metodą CATI 3.

Zdecydowanie chcą wytwarzać energię elektryczną: mieszkańcy wsi – 65 proc.; średnich miast – 70 proc.; mieszkańcy o wykształceniu średnim – 63,1 proc. i wyższym – 61,3 proc.; o dochodach do 999 zł – 68,7 proc. i 2000–2999 zł – 65,2 proc.

Osoby chcące produkować energię elektryczną mają poglądy zarówno lewicowe, jak i konserwatywne, z wyjątkiem elektoratu partii skrajnie prawicowych światopoglądowo i ekonomicznie, u którego zainteresowanie przydomowym wytwarzaniem energii jest – paradoksalnie – najniższe. W elektoratach poszczególnych partii politycznych i koalicji produkować energię elektryczną chce 75,2 proc. głosujących na Lewicę Razem, 73,5 proc. głosujących na Wiosnę Roberta Biedronia, 70 proc. Kukiz'15, 61 proc. na Prawo i Sprawiedliwość, 54,7 proc. na Koalicję Europejską i 35,7 proc. na Konfederację Korwin Braun Liroy Narodowcy.

Grafika 2. Udział w elektoratach partii politycznych i komitetów chcących produkować energię elektryczną

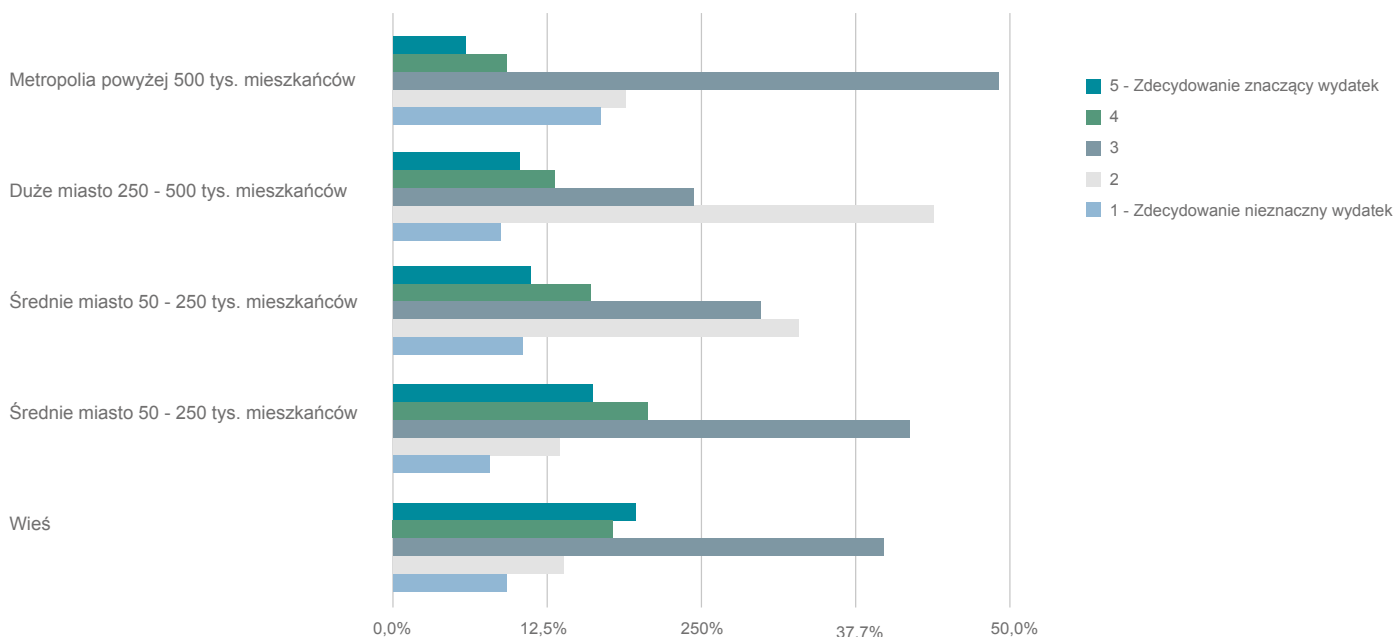

Źródło: Badanie opinii publicznej przeprowadzone przez IBRIS na potrzeby raportu w dniach 10-11 maja 2019 roku na reprezentatywnej grupie N=1100 metodą CATI 3.

Nie można przypisać badanym jednoznacznych poglądów lewicowych czy prawicowych. Można stwierdzić, iż deklarowane poglądy mają nieduży wpływ na chęć produkcji energii elektrycznej.

Z kolei na pytanie: „Jak znacznym bądź nieznacznym wydatkiem są w Pana/i budżecie domowym rachunki za energię elektryczną?” dla 13,6 proc. taki wydatek jest zdecydowanie znaczący, a dla 10,5 proc. jest nieznacznym, a dla 32,9 proc. nieznacznym lub raczej nieznacznym.

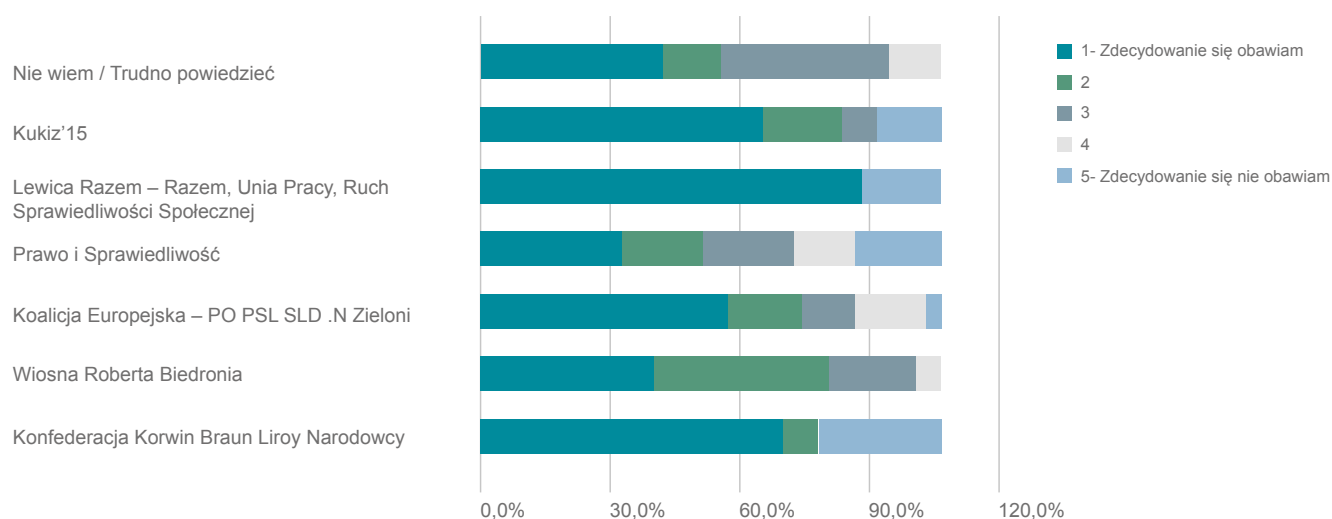
Grafika 3. Odpowiedź na pytanie: „Jak znacznym bądź nieznacznym wydatkiem są w Pana/i budżecie domowym rachunki za energię elektryczną. Proszę o wskazanie na skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza zdecydowanie nieznacznym wydatek, 5 zdecydowanie znaczący wydatek?”.

Źródło: Badanie opinii publicznej przeprowadzone przez IBRIS na potrzeby raportu w dniach 10-11 maja 2019 roku na reprezentatywnej grupie N=1100 metodą CATI 3

Zdecydowanie znaczący i znaczący wydatek w budżecie domowym w postaci rachunku za energię elektryczną jest notowany w grupie osób powyżej 70. roku życia: 37,5 proc. Znaczny lub raczej znaczny udział w wydatkach deklaruje 37,4 proc. mieszkańców wsi i 36,8 proc. mieszkańców małych miasteczek, a jedynie 15,2 proc. mieszkańców dużych miast powyżej 500 tys. mieszkańców. Jest to problem dla osób o najniższych dochodach, czyli do 999 zł – 47,7 proc. Natomiast aż 63,6 proc. respondentów odpowiedziało, iż obawia się podwyżek cen prądu, a tylko 20,3 proc. nie obawia się ich lub raczej się nie obawia. Kobiety najbardziej obawiały się podwyżek cen prądu („zdecydowanie obawia się” i „obawia się”) – 69,4 proc. Również 65,5 proc. osób powyżej 40. roku życia zdecydowanie obawia się i obawia się – są to mieszkańcy wsi (63,5 proc.), małych miasteczek (68,8 proc.) oraz dużych miast (72,5 proc.).

Grafika 4. Obawy Polek i Polaków przed wzrostem cen energii elektrycznej z rozkładem wewnątrz elektoratów partii politycznych i komitetów.

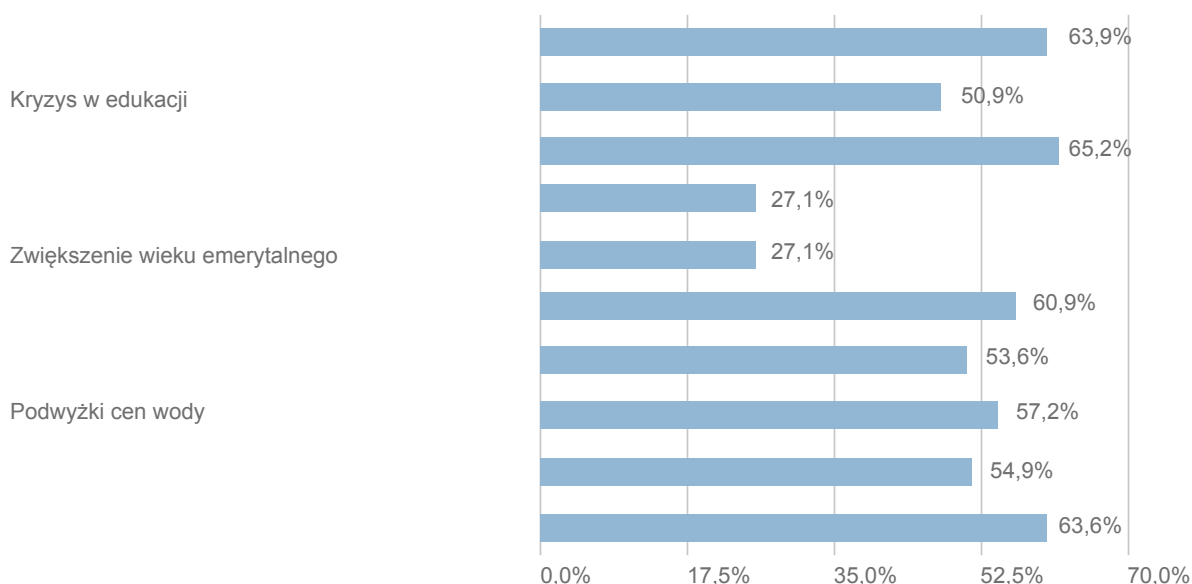

Źródło: Badanie opinii publicznej przeprowadzone przez IBRIS na potrzeby raportu w dniach 10-11 maja 2019 roku na reprezentatywnej grupie N=1100 metodą CATI 3

Wzrostu cen energii elektrycznej obawia się elektorat Lewicy Razem – 89,2 proc., Wiosny Roberta Biedronia – 82,4 proc., Kukiz'15 – 81 proc. Bardzo interesujący wynik dotyczy elektoratu Prawa i Sprawiedliwości, którego prawie połowa (49,8 proc.) obawia się wzrostu cen energii elektrycznej. Również osoby deklarujące lewicowe poglądy bardziej obawiają się wzrostu cen energii elektrycznej niż te o poglądach prawicowych (78,6 proc. do 47,5 proc.).

Kwestie podwyżek cen energii elektrycznej znajdują się w katalogu obaw społecznych stosunkowo wysoko. Pogorszenia się sytuacji gospodarczej zdecydowanie obawia się i obawia się 54,5 proc., podwyżek cen wody – 57,2 proc., pogorszenia stanu środowiska – 53,6 proc., podwyżki podatków – 70 proc., zwiększenia wieku emerytalnego – 27,1 proc., bezrobocia – 27,1 proc., podwyżek cen żywności – 65,2 proc., kryzysu w edukacji – 50,9 proc., kryzysu w służbie zdrowia – 63,9 proc., a podwyżek cen energii elektrycznej – aż 63,6 proc.

Grafika 5. Odpowiedź na pytania dotyczące obaw Polek i Polaków (zdecydowanie tak i raczej tak)

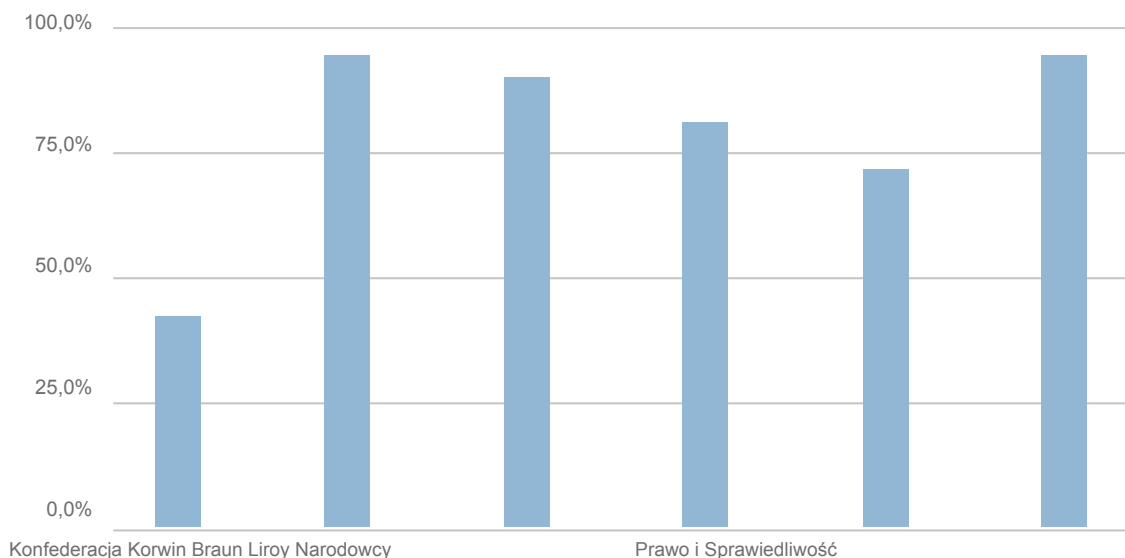

Źródło: Badanie opinii publicznej przeprowadzone przez IBRIS na potrzeby raportu w dniach 10-11 maja 2019 roku na reprezentatywnej grupie N=1100 metodą CATI 3

Podsumowując, obawy przed wzrostem cen energii elektrycznej są trzecią z obaw społeczeństwa po podwyżce cen żywności i kryzysie w służbie zdrowia. Należy jednak zauważyć, że wokół kwestii cen energii w ostatnich miesiącach toczy się gorąca dyskusja medialna i polityczna, co nie pozostaje bez wpływu na emocje Polaków związane z tym tematem.

Na pytanie: „Na ile ważne jest dla Pana/i, aby partia/komitet, na którą Pan/i głosuje, wspierała działania obywateli, którzy sami chcą produkować energię?”, aż 83,8 proc. respondentów uznaje, iż bardzo ważne lub ważne jest dla nich, aby partia lub komitet, na który oddają głos, wspierały działania obywateli, którzy sami chcą produkować energię elektryczną. W każdej grupie wiekowej udział odpowiedzi pozytywnych jest bardzo wysoki, choć najwyższy w grupie osób w wieku 40–49 lat. Na tak zadane pytanie „zdecydowanie tak” odpowiedziało 51,2 proc. mieszkańców wsi i 51,5 proc. mieszkańców małych miast do 50 tys. mieszkańców. Ten aspekt jest stosunkowo mniej ważny dla mieszkańców większych miast – 37,4 proc. W grupie, dla której jest to bardzo ważne, przeważają osoby mające wykształcenie średnie (51,6 proc.) i wyższe (44,8 proc.). Szczególnie ważne jest to dla wyborców Wiosny Roberta Biedronia (71,8 proc.) i Koalicji Obywatelskiej (51,8 proc.).

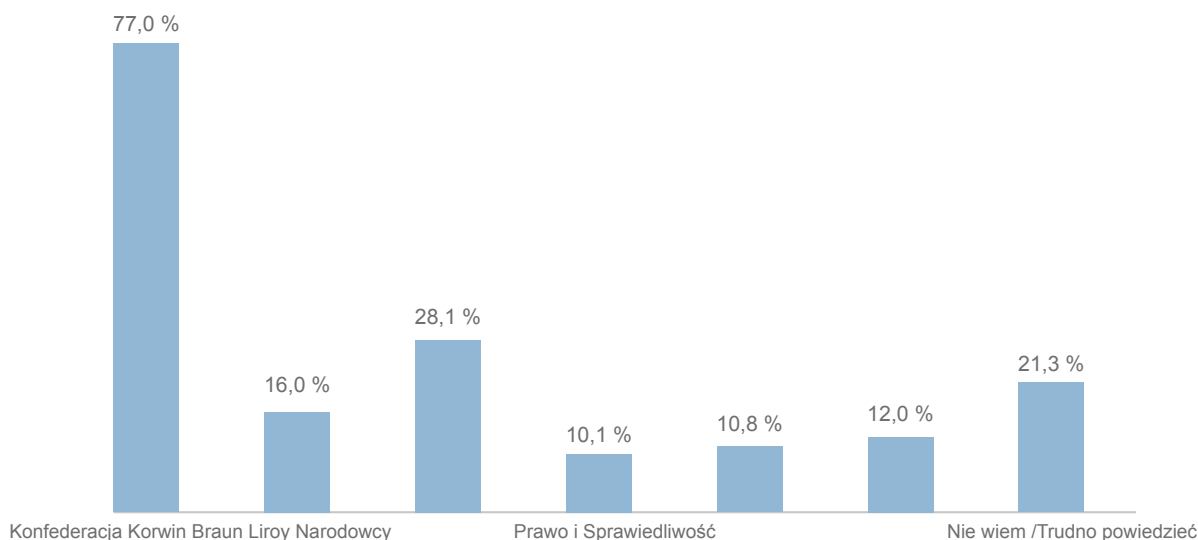
Grafika 6. Odpowiedź na pytanie: „Na ile ważne jest dla Pana/i, aby partia/komitet, na którą Pan/i głosuje, wspierała działania obywateli, którzy sami chcą produkować energię?” w podziale na komitety wyborcze

Źródło: Badanie opinii publicznej przeprowadzone przez IBRIS na potrzeby raportu w dniach 10-11 maja 2019 roku na reprezentatywnej grupie N=1100 metodą CATI 3

Uzupełnieniem do tego pytania jest następne: „Gdyby wybrana przez Pana/ią partia/komitet wprowadził regulacje zakazujące lub utrudniające własną produkcję energii elektrycznej, to czy mogłoby to wpłynąć na Pana/i decyzję wyborczą?”. W grupie osób młodych w wieku 18–29 lat 44,5 proc. z nich odpowiedziało „zdecydowanie tak”, co łącznie z „raczej tak” daje 80,4 proc. pozytywnych odpowiedzi na tak postawione pytanie. Najbardziej skłonni do zmiany decyzji są mieszkańcy dużych miast – 29,7 proc., średnich miast – 26,2 proc. oraz wsi – 23,9 proc., a także osoby uzyskujące dochody powyżej 5000 zł netto miesięcznie – 50,1 proc.

Grafika 7. Odpowiedź na pytanie: „Gdyby wybrana przez Pana/ą partia/komitet wprowadził regulację zakazującą lub utrudniającą własną produkcję energii elektrycznej, to czy mogłoby to wpłynąć na Pana/i decyzję wyborczą?” w podziale na komitety wyborcze

Źródło: Badanie opinii publicznej przeprowadzone przez IBRIS na potrzeby raportu w dniach 10-11 maja 2019 roku na reprezentatywnej grupie N=1100 metodą CATI 3

Do zmiany decyzji wyborczej byłoby skłonne 28,1 proc. głosujących na Koalicję Europejską i jedynie 10,1 proc. elektoratu PiS. Wynik uzyskany w przypadku Konfederacji Korwin Braun Liroy Narodowcy z powodu małego poparcia dla komitetu można uznać za niemiarodajny. Potencjalnie duża skłonność do zmiany preferencji wyborczych wśród osób deklarujących oddanie głosu na Koalicję Europejską wskazuje na niski poziom konsolidacji tego elektoratu. Biorąc pod uwagę możliwości przepływu elektoratu, kwestie prosumenta mogą się stać czynnikiem, który przeważy szalę zwycięstwa na jesieni. Trzeba podkreślić, iż dla ludzi młodych kwestie prosumenta, a więc wolności i demokracji energetycznej, są czynnikiem, który w sposób istotny może wpływać na ich preferencje wyborcze. Widocznie cenią oni swoją niezależność, znoszenie ograniczeń i dostrzegają konieczność zmian technologicznych.

”

Kwestie prosumenta mogą się stać czynnikiem, który przeważy szalę zwycięstwa na jesieni.

IV. PROSUMENT W PROGRAMACH WYBORCZYCH PARTII POLITYCZNYCH PODCZAS WYBORÓW SAMORZĄDOWYCH I DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

Przeprowadzone badanie miało na celu odpowiedź na pytanie, czy w programach wyborczych w latach 2018–2019 ogólnopolskie komitety wyborcze dostrzegały poruszaną w dyskursie publicznym konieczność zaproponowania działań rozwoju prosumenta. Pytanie pomocnicze dotyczyło określenia występowania w programach związku pomiędzy zachowaniem jakości powietrza i rozwiązaniem problemu smogu a rozwojem energetyki prosumenckiej. Ma to istotne znaczenie w perspektywie rozwoju prosumenta, ponieważ w ramach rządowego programu „Czyste powietrze” znajdują się narzędzia wspierania wykorzystania instalacji fotowoltaicznych przez obywateli zamieszkujących w budynkach jednorodzinnych.

Weryfikacja materiałów programowych komitetów wyborczych, jak również niektórych wypowiedzi ich przedstawicieli, pozwala na określenie, czy wśród polityków występuje świadomość znaczenia rozwoju rozproszonej energetyki prosumenckiej oraz wskazanie obec-

ności i miejsca analizowanej problematyki na liście priorytetów partii politycznych w Polsce. Identyfikacji poddano również fakt zaproponowania konkretnych rozwiązań, których celem ma być rozwój energetyki prosumenckiej.

Przedmiotem analizy były dwie następujące po sobie elekcje, tj. kampania wyborcza przed wyborami samorządowymi w 2018 roku (21.10 – I tura; 4.11 – II tura) oraz wyborami posłów do Parlamentu Europejskiego (26.05.2019). Niewiele ponad półroczna perspektywa oddzielająca obydwie kampanie wyborcze pozwala na weryfikację podejścia głównych aktorów na polskiej scenie politycznej do problematyki rozwoju energetyki prosumenckiej zarówno na szczeblu rozwiązań lokalnych i krajowych, jak i wskazania na umiejscowienie tego zagadnienia w polityce europejskiej. W tym celu dokonano analizy oficjalnych materiałów programowych prezentowanych przez ogólnopolskie²⁶ komitety wyborcze na przestrzeni kampanii wyborczych przed wskazanymi elekcjami. Ze względu na odmienny charakter obydwu kampanii wyborczych dokonano osobnej analizy każdej z nich, a następnie na tej podstawie przedstawiono najważniejsze wnioski.

Analiza programów wyborczych partii politycznych przed wyborami samorządowymi w 2018 roku została dokonana na dwóch poziomach: centralnym i wojewódzkim. Badaniu podlegały ogólnopolskie komitety wyborcze zarejestrowane przez Państwową Komisję Wyborczą. Jako komitety ogólnopolskie przed wyborami samorządowymi przyjęto komitety, które zarejestrowały listy kandydatów co najmniej w połowie okręgów w wyborach do wszystkich sejmików województw i przynajmniej jedną listę do każdego sejmiku. Przegląd założeń programowych poszczególnych komitetów został zaprezentowany zgodnie z numerami przyznanymi w drodze publicznego losowania przez PKW, tj. kolejno: KWW Bezpartyjni Samorządowcy, KW Polskie Stronnictwo Ludowe, KW Partia Zieloni, KKW Platforma.Nowoczesna Koalicja Obywatelska, KKW SLD Lewica Razem, KW Partia Razem, KW Ruch Narodowy Rzeczypospolitej Polskiej, KWW Kukiz'15, KWW Wolność w Samorządzie, KW Prawo i Sprawiedliwość.

Zarówno dla programów prezentowanych na szczeblu centralnym, jak i prezentowanych na szczeblu wojewódzkim dokonano analogicznego badania. Zweryfikowano podjęcie problematyki rozwoju energetyki prosumenckiej oraz jej umiejscowienie w kontekście walki ze smogiem oraz rozwojem energetyki odnawialnej. Perspektywa obecności analizowanej tematyki została przedstawiona w tabeli 1. W przypadku programów wojewódzkich – odpowiedź „tak” przyznawana była w przypadku identyfikacji chociażby jednego programu dla jednej jednostki terytorialnej obejmującego rozwój energetyki prosumenckiej lub wskazania na konieczność rozwoju OZE.

W przypadku postulatów programowych dotyczących rozwoju programów prosumenckich tylko jeden komitet (KW Partia Zieloni) wskazał

26 Jako komitety ogólnopolskie zostały przyjęte komitety, które zostały zakwalifikowane jako ogólnopolskie przez Państwową Komisję Wyborczą przed każdą z przeprowadzanych elekcji.

zarówno na szczeblu lokalnym, jak i centralnym na rozwój energetyki prosumenckiej jako jeden z istotnych elementów walki ze smogiem oraz budowy niezależności energetycznej. Problem prosumenta został podniesiony również na szczeblu lokalnym przez KW Polskie Stronnictwo Ludowe, mimo że został on pominięty w programie wyborczym komitetu opublikowanym na szczeblu centralnym.

Analizę zawartości programów wyborczych w zakresie problematyki czystości powietrza i walki ze smogiem oraz rozwoju OZE, niezależności energetycznej i energetyki prosumenckiej zawarto w tabeli poniżej.

Tabela 1. Obecność zagadnień związanych z energetyką prosumencką w programach ogólnopolskich komitetów wyborczych przed wyborami samorządowymi w 2018 roku

KOMITET WYBORCZY	PROGRAM OGÓLNOPOLSKI			PROGRAM WOJEWÓDZKI		
	Wskazanie na konieczność rozwoju OZE	Obecność problematyki walki ze smogiem i czystości powietrza	Obecność prosumenta w programie wyborczym	Wskazanie na konieczność rozwoju OZE	Obecność problematyki walki ze smogiem i czystości powietrza	Obecność prosumenta w programie wyborczym
KWW Bezpартyjni Samorządowcy	NIE	TAK	NIE	NIE	TAK	NIE
KW Polskie Stronnictwo Ludowe	TAK	TAK	NIE	TAK	TAK	TAK
KW Partia Zieloni	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK	TAK
KKW Platforma . Nowoczesna Koalicja Obywatelska	TAK	TAK	NIE	TAK	TAK	NIE
KKW SLD Lewica Razem	TAK	TAK	NIE	TAK	TAK	NIE
KW Partia Razem	TAK	TAK	NIE	TAK	TAK	NIE
KW Ruch Narodowy RP	NIE	TAK	NIE	TAK	TAK	NIE
KWW Kukiz'15	NIE	TAK	NIE	NIE	NIE	NIE
KWW Wolność w Samorządzie	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE	NIE
KW Prawo i Sprawiedliwość	NIE	TAK	NIE	TAK	TAK	NIE

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy programów wyborczych komitetów: KWW Bezpартyjni Samorządowcy, KW Polskie Stronnictwo Ludowe, KW Partia Zieloni, KKW Platforma. Nowoczesna Koalicja Obywatelska, KKW SLD Lewica Razem, KW Partia Razem, KW Ruch Narodowy Rzeczypospolitej Polskiej, KWW Kukiz'15, KWW Wolność w Samorządzie, KW Prawo i Sprawiedliwość.

Jednocześnie należy wskazać, że choć problem rozwoju energetyki prosumenckiej został wskazany w dwóch programach komitetów na szczeblu lokalnym, tj. KW Polskiego Stronnictwa Ludowego oraz KW Partii Zielonych, to tylko w przypadku tego ostatniego komitetu zaprezentowano propozycję rozwiązań. Zaproponowano działania legislacyj-

ne, polegające na uchwaleniu ustawy o wspieraniu energetyki rozproszonej z długoterminowym celem – 70 proc. zaopatrzenia w energię ze źródeł odnawialnych produkowanej w 2050 roku – oraz przygotowaniu przepisów umożliwiających łatwe zakładanie spółdzielni energetyki odnawialnej opierających się na zasadach pozarynkowych i jednocześnie umożliwienie przystępowania do programów prosumenckich dla spółdzielni mieszkaniowych (które obecnie są wykluczone). W zakresie rozwoju energetyki prosumenckiej wskazano również na wprowadzenie preferencyjnych taryf na energię ze źródeł odnawialnych (1/2 całkowitej ceny brutto dla odbiorcy energii z paliw kopalnych), tworzenie lokalnych sieci niskich i średnich napięć, zniesienie obowiązku podłączenia instalacji do sieci urzędowego dostawcy energii oraz zezwolenie na dostawy bezpośrednie nadwyżek produkowanej energii lokalnym odbiorcom w sąsiedztwie. Ponadto wskazana została konieczność przygotowania i wdrożenia krajowego programu modernizacji sieci energetycznych ukierunkowanego na rozwój energetyki rozproszonej. W przypadku KW PSL (w województwie świętokrzyskim) wskazano na zmianę ustawy o OZE z 2018 roku jako czynnik hamujący trend rozwoju energetyki prosumenckiej oraz potencjał, jaki dla rolnictwa w regionie może stanowić rozwój energetyki opartej na biomasie, która może pomóc w dywersyfikacji źródeł dochodów obszarów wiejskich.

Podsumowując, oficjalne programy komitetów ogólnopolskich nie akcentowały mocno zagadnień rozwoju prosumeryzmu, jednak dostrzegały przed wyborami samorządowymi problem niskiej jakości powietrza oraz konieczności walki ze smogiem. Wskazane aspekty znalazły się w 9 na 10 programach wyborczych. Komitetem, który nie podjął tego problemu w kampanii, był KWW Wolność w Samorządzie, który w swoich postulatach programowych nie zawarł kwestii polegających badaniu zarówno na szczeblu centralnym, jak i wojewódzkim.

Pozostałe komitety ogólnopolskie umieszczały w programach wyborczych postulaty i propozycje rozwiązań związane z poprawą jakości powietrza oraz walką ze smogiem. Analiza przygotowanych przez ugrupowania materiałów wyborczych wykazała, że na szczeblu lokalnym silniej dostrzegany był związek pomiędzy zapewnieniem czystego powietrza i eliminacją problemu smogu a rozwojem energetyki opartej na OZE oraz budową na ich podstawie niezależności energetycznej. W tym przypadku na konieczność rozwoju OZE wskazało 50 proc. komitetów na szczeblu centralnym oraz 70 proc. w programach dla poszczególnych województw. Zjawisko to należy wiązać z dopasowaniem programów do lokalnych potrzeb poszczególnych regionów oraz większym skupieniem lokalnych wyborców na dostrzeganych przez nich problemach. KW Partia Zieloni w programie zaprezentowanym na szczeblu centralnym zaproponowała utworzenie 15-letniego funduszu zadaniowego „Polska bez smogu”, na rzecz którego miałyby być przeznaczanych 1,5 proc. PKB rocznie. Pozostałe komitety wyborcze nie wskazały w swoich programach na związek pomiędzy rozwojem energetyki prosumenckiej a czystością powietrza.

Oficjalne programy komitetów ogólnopolskich nie akcentowały zagadnień rozwoju prosumeryzmu

Podsumowując, postulat rozwoju energetyki prosumenckiej nie znalazł się w głównym nurcie dyskursu przed wyborami samorządowymi. Podczas kampanii wyborczej, w zakresie poprawy jakości powietrza oraz walki ze smogiem, przedstawione zostały postulaty, które nie wprowadzają innowacyjnego podejścia łączącego rozwiązanie problemu smogu z zeroemisyjnym pozyskiwaniem ciepła wspartego przez generację energii elektrycznej w systemie prosument²⁷. Generalnie posłużono się rozwiązaniami, które promowane były w poprzednich kampaniach wyborczych²⁸.

Kampania wyborcza przed wyborami do Parlamentu Europejskiego charakteryzowała się niższym poziomem intensywności niż przed wyborami samorządowymi z 2018 roku, co miało również bezpośrednie przełożenie na skalę dyskusji na temat rozwoju energetyki prosumenckiej i zastosowania tych rozwiązań do walki ze smogiem. Charakterystyka dyskusji przedwyborczej skupiła się na postulatach o wyższym stopniu ogólności niż w przypadku kampanii samorządowej, co spowodowało odsunięcie analizowanej tematyki na boczny tor dyskursu.

W przypadku wyborów do Parlamentu Europejskiego analizę przeprowadzono na dwóch poziomach. Po pierwsze, przeprowadzono analizę programów wyborczych, zbliżoną w swojej strukturze do badania deklaracji programowych przed wyborami samorządowymi. Po drugie, dokonano analizy wypowiedzi przedstawicieli poszczególnych komitetów podczas debat przedwyborczych. Przeprowadzenie drugiej z zaprezentowanych analiz pozwoliło na doprecyzowanie stanowisk poszczególnych komitetów i wchodzących w ich skład partii politycznych. Takie działanie było niezbędne ze względu na wysoki stopień złożoności politycznej niektórych komitetów wyborczych oraz próby wyodrębnienia kontynuacji linii programowej w zakresie prosumenta poszczególnych partii politycznych wchodzących w ich skład.

Analogicznie jak dla wyborów samorządowych, w przypadku elekcji do Parlamentu Europejskiego badaniu zostały poddane komitety wyborcze. Kolejność ich analizy wynika z wylosowanego numeru list ogólnopolskich przez Państwową Komisję Wyborczą. W przypadku wyborów do Parlamentu Europejskiego były to komitety, które zarejestrowały swoich kandydatów w więcej niż jednym okręgu wyborczym, tj.: Komitet Wyborczy Wyborców Konfederacja Korwin Braun Liroy Narodowcy, Komitet Wyborczy Wiosna Roberta Biedronia, Koalicyjny Komitet Wyborczy Koalicja Europejska PO PSL SLD .N Zieloni, Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość, Koalicyjny Komitet Wyborczy Lewica Razem – Partia Razem, Unia Pracy, RSS, Komitet Wyborczy Wyborców Kukiz'15, Komitet Wyborczy Wyborców Polska Fair Play Bezpartyjni Gwiazdowski, Komitet Wyborczy Ruch Prawdziwa Europa – Europa Christi, Koalicyjny Komitet Wyborczy Polexit – Koalicja. Ze względu na specyfikę elekcji do Parlamentu Europejskiego dokonano analizy ogólnopolskich programów komitetów wyborczych.

”

Postulat rozwoju energetyki prosumenckiej nie znalazł się w głównym nurcie dyskursu przed wyborami samorządowymi

27 K. Księżopolski, *Wykorzystanie potencjału OZE w walce ze smogiem na obszarach wiejskich*, EFRWP, Warszawa 2018, s. 25.

28 Rozwiązania proponowane przez KW zobacz załącznik nr 2.

Tylko jeden komitet wyborczy w swoich dokumentach programowych wskazał wprost na konieczność rozwoju energetyki prosumenckiej. W programie wyborczym KWW Wiosna wskazano na działania mające na celu wpisanie strategii odejścia polskiej gospodarki od węgla do 2035 roku do strategii unijnych, co pozwoli na uzyskanie dodatkowych środków na ten cel. Postulowano również rozwój rozproszonych systemów pozyskiwania energii, które mają przyczynić się do transformacji energetycznej. Koalicja Europejska wskazała w ramach programowych na ukierunkowanie działań obejmujących pozyskiwanie środków unijnych na rozwój zielonej energii, odchodzenie od paliw kopalnych oraz propagowanie idei solidarności energetycznej i klimatycznej UE. Punkt, w którym zawarto niniejsze postulaty, zatytułowano „Unia czystego powietrza i taniej energii”. Z kolei KW Lewica Razem zaproponowała stworzenie programu europejskich zielonych inwestycji, którego wartość w skali roku ma wynieść 500 mld euro. Jego działania mają się skupić na inwestycjach w źródła czystej energii oraz prowadzenie programów termomodernizacji budynków. Wskazano na konieczność przeprowadzenia sprawiedliwej społecznie transformacji energetycznej, której koszty powinny zostać rozłożone solidarnie na wszystkie państwa Unii Europejskiej.

Należy wskazać, że w programie Prawa i Sprawiedliwości nazwanym „Deklaracją europejską” został zaakcentowany postulat konieczności budowy niezależności energetycznej, ale nie został on oparty na rozwoju odnawialnych źródeł energii, dlatego też ten komitet wyborczy nie został zaliczony do grupy komitetów poruszających w materiałach wyborczych analizowaną w raporcie tematykę.

Analiza uwzględnienia tematyki energetyki prosumenckiej oraz OZE w kampanii przed wyborami do Parlamentu Europejskiego została zawarta w tabeli poniżej.

Tabela 2. Obecność zagadnień związanych z energią prosumencką w programach ogólnopolskich komitetów wyborczych przed wyborami do Parlamentu Europejskiego w 2019 roku

KOMITET WYBORCZY	PROGRAM OGÓLNOPOLSKI		
	Wskazanie na konieczność rozwoju OZE	Obecność problematyki walki ze smogiem i czystości powietrza	Obecność prosumenta w programie wyborczym
Komitet Wyborczy Wyborców Konfederacja Korwin Braun Liroy Narodowcy	NIE	NIE	NIE
Komitet Wyborczy Wiosna Roberta Biedronia	TAK	TAK	TAK
Koalicyjny Komitet Wyborczy Koalicja Europejska PO PSL SLD .N Zieloni	TAK	TAK	NIE
Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość	NIE	NIE	NIE
Koalicyjny Komitet Wyborczy Lewica Razem – Partia Razem, Unia Pracy, RSS	TAK	TAK	NIE
Komitet Wyborczy Wyborców Kukiz'15	NIE	NIE	NIE
Komitet Wyborczy Wyborców Polska Fair Play Bezpartyjni Gwiazdowski	NIE	NIE	NIE
Komitet Wyborczy Ruch Prawdziwa Europa – Europa Christi	NIE	NIE	NIE
Koalicyjny Komitet Wyborczy Polexit – Koalicja	NIE	NIE	NIE

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy programów wyborczych następujących komitetów: Komitet Wyborczy Wyborców Konfederacja Korwin Braun Liroy Narodowcy, Komitet Wyborczy Wiosna Roberta Biedronia, Koalicyjny Komitet Wyborczy Koalicja Europejska PO PSL SLD .N Zieloni, Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość, Koalicyjny Komitet Wyborczy Lewica Razem – Partia Razem, Unia Pracy, RSS, Komitet Wyborczy Wyborców Kukiz'15, Komitet Wyborczy Wyborców Polska Fair Play Bezpartyjni Gwiazdowski, Komitet Wyborczy Ruch Prawdziwa Europa – Europa Christi, Koalicyjny Komitet Wyborczy Polexit – Koalicja.

W odróżnieniu od kampanii przed wyborami samorządowymi, tematyka dotycząca walki ze smogiem i zapewnienia czystości powietrza została zmarginalizowana w programach wyborczych komitetów ogólnopolskich. Jedynie trzy z nich wskazały w swoich materiałach programowych na konieczność walki o jakość powietrza na szczeblu europejskim. Były to KW Wiosna Roberta Biedronia, KKW Koalicja Europejska oraz KKW Lewica Razem. Poza pierwszym ze wskazanych ugrupowań, postulaty w wyborach do Parlamentu Europejskiego dotyczące konieczności zapewniania odpowiedniej jakości powietrza pokrywały się ze wskazaniami z wyborów samorządowych. Komitety, które w swoich programach wskazywały na konieczność zapewnienia wysokiej jakości powietrza, jednocześnie wskazywały na konieczność rozwoju OZE i opartej na nich niezależności energetycznej – z treści prezentowanych postulatów wynikał związek pomiędzy jakością powietrza a rozwojem OZE.

Jednocześnie należy zauważyć, że trzy z komitetów, które podczas samorządowej kampanii wyborczej prezentowały postulaty dotyczące zapewnienia jakości powietrza i walki ze smogiem, pominęły te kwestie w materiałach wyborczych przed elekcją do Parlamentu Europejskiego. Były to KW Prawa i Sprawiedliwości, KW Kukiz,15 oraz Bezpartyjni (w wyborach do PE reprezentowanych przez KWW Polska Fair Play Bezpartyjni Gniazdowski).

Podczas debat zorganizowanych przed wyborami do Parlamentu Europejskiego zapraszani przedstawiciele komitetów wyborczych wykazywali różne podejścia do transformacji energetycznej, w tym do udziału prosumentów. Komitety, które nie wskazywały wprost w swoich programach na konieczność rozwoju energetyki rozproszonej i prosumenta, uzupełniały swoje stanowiska w tym zakresie. Mimo to, poza kontynuacją trendów z wyborów samorządowych, nie przedstawiono wielu konkretnych propozycji rozwoju energetyki prosumenckiej. Spośród komitetów uczestniczących w debatach zaobserwowano konsensus co do konieczności walki ze smogiem i zwalczania emisji oraz inwestycji w OZE. Analizie poddano dwie debaty przedwyborcze, które swoim zakresem obejmowały dyskusje dotyczące energetyki, tj. debatę „Czy wszyscy zginiemy? Energetyczna przyszłość Polski” (zorganizowaną przez Stowarzyszenie Eko-Unia w Centrum Prasowym Foksal) oraz III Ogólnopolski Kongres Energetyki Obywatelskiej (zorganizowany przez Politechnikę Warszawską). Podczas debat organizowanych zarówno przez media ogólnopolskie, jak i lokalne, temat transformacji energetycznej oraz udziału w niej energetyki prosumenckiej został odsunięty na boczny tor, dlatego też zdecydowano się na przedstawienie wniosków z dyskusji tematycznych. Wnioski z obydwu debat zostały przedstawione łącznie – jako prezentacja linii programowej poszczególnych komitetów wyborczych w zakresie prosumenta.

Podczas wskazanych debat, pomimo braku bezpośredniego wskazania na konieczność rozwoju energetyki prosumenckiej w programie wyborczym, przedstawiciele Koalicji Europejskiej przywoływali konieczność realizacji programu Partii Zielonych, przedstawionego jeszcze przed wyborami samorządowymi²⁹. Został on przez nich włączony w linię programową Koalicji, a jego założenia były konsekwentnie prezentowane głównie przez reprezentantkę Zielonych w Koalicji Europejskiej, Urszulę Zielińską. Wskazywała ona na konieczność przeformułowania jego założeń na konkretne projekty ustaw oraz promowania programu na arenie UE, podkreślając jednocześnie, że jest on zgodny z poglądami prezentowanymi przez europejskich Zielonych. Jej zdaniem barierą w budowie demokracji energetycznej jest brak woli klasy politycznej. Znaczenie rozwoju energetyki prosumenckiej zostało również podkreślone przez kandydatów Polskiego Stronnictwa Ludowego. Poseł Mieczysław Kasprzak wskazywał na konieczność rozwoju programów prosumenckich skierowanych nie tylko do gospodarstw domowych,

”

Podczas debat przed wyborami do Parlamentu Europejskiego przedstawiciele komitetów wyborczych wykazywali różne podejścia do transformacji energetycznej

29 Postulaty programowe zostały zawarte tylko w rozdziale dotyczącym analizy kampanii samorządowej, tak aby nie dublować treści w obrębie jednego raportu.

ale również do przedsiębiorców oraz wprowadzenia zmian w prawie podatkowym sprzyjających rozwojowi energetyki rozproszonej, m.in. w podatku od nieruchomości oraz VAT. Z kolei Władysław Teofil Bartoszewski, wskazując na opóźnienie w rozwoju energetyki prosumenckiej w Polsce, postulował walkę o jak największe środki unijne na rzecz transformacji energetycznej oraz przywrócenie kształtu ustawy o OZE w Polsce sprzed jesieni 2015. Poglądy Sojuszu Lewicy Demokratycznej były reprezentowane przez niekandydującego w wyborach Andrzeja Rozenka. Traktował on program Partii Zielonych jako wspólną linię w zakresie rozwoju energetyki prosumenckiej. Jego zdaniem energetyka rozproszona i OZE mogą być rozpatrywane w kontekście rozwoju rynku pracy po odejściu od węgla, np. na Śląsku. W kontekście sprowadzania do Polski innych surowców energetycznych to właśnie energetyka prosumencka wskazywana jest przez niego jako gwarant bezpieczeństwa energetycznego. Przedstawiciele Platformy Obywatelskiej wskazywali na konieczność budowy programów edukacyjnych w zakresie energetyki rozproszonej, skierowanych do różnych grup wiekowych. Dodatkowo Joanna Mucha postulowała przeprowadzenie transformacji energetycznej w sposób, który nie będzie niekorzystny dla wybranych grup społecznych, np. osób ubogich oraz górników. Jej zdaniem program transformacji powinien zostać skonstruowany tak, aby uwzględnić interesy poszczególnych grup oraz jednocześnie przygotować dla nich systemowe wsparcie, tak aby w ten sposób zbudować powszechne poparcie dla idei transformacji energetycznej. Prof. dr hab. Danuta Hübner zaznaczała potrzebę stabilności prawa oraz budowę systemu i infrastruktury dla energetyki prosumenckiej. Przedstawiciele Koalicji Europejskiej zgodnie wskazywali, że przy realizacji założonego programu od 2050 roku możliwe jest całkowite odejście od węgla. Przegląd postulatów programowych reprezentantów Koalicji Europejskiej jest najdłuższy ze wszystkich, ze względu na liczbę wchodzących w ich skład partii politycznych oraz aktywność jej przedstawicieli w debatach przedwyborczych obejmujących swoim zakresem analizowaną tematykę.

Przedstawicielka Lewicy Razem, Urszula Kuczyńska, pomimo braku w programie jej komitetu wprost umieszczonych postulatów dotyczących rozwoju energetyki prosumenckiej, podczas analizowanych debat także prezentowała założenia w tym zakresie. Zgodnie z jej propozycją konieczne jest przeformułowanie modelu rozwoju energetyki prosumenckiej, tak aby umieszczać w nim również tereny miejskie oraz integrować wokół niego społeczności lokalne. Środki na rozwój energetyki prosumenckiej powinny pochodzić z uszczelnienia systemu ponoszenia konsekwencji przez największych trucieli środowiska. Dodatkowo zwracała uwagę na potrzebę budowy jednej, spójnej strategii w zakresie transformacji energetycznej oraz przeznaczania 5 proc. unijnego PKB na zielone inwestycje.

KWW Wiosna był jedynym komitetem, który w programie wyborczym wprost zawarł postulat rozwoju energetyki prosumenckiej. Zdaniem reprezentującego komitet podczas debat Tomasza Terleckiego rozwój prosumenta powinien być powiązany z rozwojem infrastruktury oraz sieci transgranicznych. Jednocześnie wskazał, że prosumenci powinni być również współwłaścicielami sieci. Jako element niezbędny do rozwoju energetyki prosumenckiej wskazał on również konieczność inwestowania środków na poziomie Unii Europejskiej w projekty badawcze dotyczące sposobów magazynowania energii. Dzięki temu realne będzie odejście gospodarki unijnej od węgla do 2035 roku.

W przypadku Prawa i Sprawiedliwości Zbigniew Gryglas wskazywał na potrzebę zwiększania środków pozyskiwanych z Unii Europejskiej na potrzeby przeprowadzenia transformacji energetycznej, w tym zwiększenia udziału OZE i energetyki rozproszonej w miksie energetycznym. Propozycja PiS zakłada przeprowadzenie gruntownej przebudowy sektora energetycznego przy założeniu różnorodności energetycznej, przy zachowaniu prosumenta jako jednego z elementów tego systemu obok morskich farm wiatrowych, energii jądrowej i węgla. Odejście od tego surowca do 2050 roku jest zdaniem przedstawiciela PiS nierealne. Przedstawiciele pozostałych ogólnopolskich komitetów wyborczych nie uczestniczyli w dyskusjach dotyczących rozwoju polskiego sektora energetycznego przed wyborami do Parlamentu Europejskiego, nie pozwalając na uzupełnienie analizy materiałów programowych o stanowiska kandydatów w zakresie rozwoju energetyki oraz wizji sektora energetycznego w Polsce i w Unii Europejskiej.

Podsumowując, kampanie wyborcze do Parlamentu Europejskiego analizowanych komitetów wyborczych skupione były wokół innej problematyki. Kwestie prosumenta i demokracji energetycznej w programach pojawiały się sporadycznie. Można nawet zauważyć pewien regres w stosunku do wyborów samorządowych. Jednak w debatach publicznych przedstawiciele komitetów wyborczych odnosili się do rozwoju kwestii OZE pozytywnie, lecz bardzo rzadko akcentowali kwestie prosumeryzmu czy powiązania walki ze smogiem z rozwojem OZE.

”

W kampaniach wyborczych do Parlamentu Europejskiego analizowanych komitetów kwestie prosumenta i demokracji energetycznej pojawiały się sporadycznie.

V. WNIOSKI Z BADANIA

Energetyka prosumencka nie była główną osią podziału elektoratu podczas wyborów samorządowych oraz tych do Parlamentu Europejskiego. Bardzo wysoki poziom obaw przed wzrostem cen energii elektrycznej – 63,6 proc. (zdecydowanie obawiających się i obawiających się), porównywalny do obaw przed kryzysem w służbie zdrowia – 63,9 proc. i nieznacznie niższy niż obawy przed wzrostem cen żywności – 65,2 proc., wskazują, iż jest to kwestia stanowiąca istotny problem w odbiorze społecznym. W zestawieniu z deklarowaną możliwością zmian preferencji wyborczych (28,3 proc. deklaruujących oddanie głosu na Koalicję Europejską oraz 10,8 proc. na PiS) w przypadku utrudnień we własnej produkcji energii elektrycznej wskazują, iż społeczeństwo upatruje w rozwoju prosumeryzmu (84,1 proc.) recepty na rozwiązanie problemu wysokich cen energii elektrycznej. Stosunkowo niski odsetek elektoratu PiS wyrażający chęć zmiany preferencji wyborczych wynika z dużej konsolidacji elektoratu tej partii wokół innych istotnych dla niego zagadnień oraz wiarę, iż ceny energii elektrycznej nie wzrosną.

Kwestie prosumenta i demokracji energetycznej nie były główną osią podziału elektoratu i z tego powodu były słabo akcentowane w programach partii politycznych podczas wyborów samorządowych i do Parlamentu Europejskiego. Największe partie polityczne w Polsce nie dostrzegają związku energetyki prosumenckiej z budową niezależności energetycznej, spadkiem kosztów pozyskiwania energii oraz poprawą jakości powietrza. Tylko jeden komitet wyborczy na przestrzeni obydwu elekcji zaprezentował propozycję konkretnych rozwiązań dla rozwoju energetyki prosumenckiej w Polsce. Jednak nie uzyskał on wysokiego poparcia w wyborach do Parlamentu Europejskiego (6,6 proc.), co umożliwiło mu zajęcie trzeciego miejsca po PiS i Koalicji Europejskiej. Program politycznym Wiosny Roberta Biedronia nie trafił do wyborców bardziej konserwatywnych (szczególnie z obszarów wiejskich i małych miast), mimo iż poparcie dla rozwiązań prosumenckich wśród tego elektoratu jest duże. Jednocześnie mieszkańcy dużych miast nie widzą aż tak wielkich korzyści z rozwoju prosumenta, co wynika z faktu, iż widzą trudności w produkcji energii elektrycznej w zamieszkiwanych budynkach (budynki wielorodzinne o różnym typie własności, w tym mieszkania spółdzielcze czy lokatorskie). Mają oni poczucie, że stać ich na opłaty za energię elektryczną, a jednocześnie uważają, iż możliwości ich wpływu na zmiany są mniejsze. Ceny energii elektrycznej mają znaczenie dla respondentów, których dochody nie pozwolą na udział w finansowaniu z własnej kieszeni nowoczesnych rozwiązań. Powoduje to, iż są oni zorientowani na pomoc państwa i programy dotacji, które umożliwią im pozbycie się obaw dotyczących wzrostu cen energii elektrycznej poprzez stanie się prosumentami.

Wyniki elekcji samorządowej i do Parlamentu Europejskiego oraz przeprowadzone badania opinii publicznej wskazują na rozdźwięk między tym, co mówią politycy reprezentujący najsilniejsze partie polityczne, a oczekiwaniami społecznymi. Przykładem tej tendencji jest stosunkowo słaby wynik PiS i Kukiz'15 w wyborach do Parlamentu Europejskiego na Śląsku, a stosunkowo dobry bardzo radykalnej w sprawie węgla Wiosny Roberta Biedronia. Wyraźnie następuje zmiana sposobu myślenia o energetyce w Polsce. Zgłaszana przez 59,1 proc. Polek i Polaków zdecydowana chęć produkcji energii elektrycznej oraz 25 proc. odpowiedzi „raczej tak” pokazują tę zmianę dobitnie.

W zbliżających się jesiennych wyborach parlamentarnych zarówno PiS, jak i partie wchodzące w skład Koalicji Europejskiej (Platforma Obywatelska, Polskie Stronnictwo Ludowe, SLD, Nowoczesna, Zieloni) będą starały się pozyskać elektorat wiejski i małych miast, a więc w naturalny sposób będą odwoływać się do kwestii OZE i prosumenta. Właściwie tylko te partie mają możliwość przekonania dość konserwatywnego elektoratu do poparcia swoich kandydatów. Propozycje dotyczące prosumenta mogą być czynnikiem, który przeważy szalę zwycięstwa na jesieni. Jeśli jedną z osi kampanii wyborczej byłaby kwestia prosumenta, a przeprowadzony sondaż opinii publicznej wskazuje na większą szansę PiS na przekonanie elektoratu partii wchodzących w skład Koalicji Europejskiej, czyli przede wszystkim Platformy Obywatelskiej oraz Polskiego Stronnictwa Ludowego do swoich kandydatów.

”
Największe
partie polityczne
w Polsce
nie dostrzegają
związku
energetyki
prosumenckiej
z budową
niezależności
energetycznej,
spadkiem
kosztów pozyski-
wania energii
oraz poprawą
jakości powietrza

ZAŁĄCZNIK NR 1

PYTANIA W BADANIU OPINII PUBLICZNEJ

1. Pytania ogólne

M1. Płeć respondenta	Kobieta
	Mężczyzna
M2. Wiek	18-29
	30-39
	40-49
	50-59
	60-69
	70 i więcej lat
M3. Wielkość miejscowości w której Pan(i) mieszka pod względem liczby ludności?	Wieś
	Małe miasto do 50 tys. mieszkańców
	Średnie miasto 50 - 250 tys. mieszkańców
	Duże miasto 250 - 500 tys. mieszkańców
	Metropolia powyżej 500 tys. mieszkańców
M6. Wykształcenie	Podstawowe, gimnazjalne, zasadnicze zawodowe
	Średnie
	Wyższe I i II stopnia
M8. Proszę określić w jakim przedziale mieści się Pana(i) dochód netto?	do 999 zł
	1.000 - 1.999 zł
	2.000 - 2.999 zł
	3.000 - 3.999 zł
	4.000 - 4.999 zł
	5.000 i więcej zł
M10. Proszę określić w skali od 1 do 5 na ile uważa się Pan(i) za osobę prawicową czy lewicową? Gdzie 1 oznacza zdecydowanie o poglądach lewicowych a 5 zdecydowanie o poglądach prawicowych?	1 - Zdecydowanie o poglądach lewicowych
	2
	3
	4
	5 - Zdecydowanie o poglądach prawicowych
	Nie wiem/ Trudno powiedzieć

2. Pytania o obawy:

Proszę wskazać w jakim stopniu obawia się Pan/Pani (1 zdecydowanie się obawiam, 5 zdecydowanie się nie obawiam)

1. Podwyżka cen prądu
2. Pogorszenia sytuacji gospodarczej w Polsce
3. Podwyżki cen wody
4. Pogorszenia się stanu środowiska na skutek, np. zmian klimatu lub zanieczyszczenia powietrza
5. Podwyżki cen żywności
6. Podwyżki podatków
7. Zwiększenia wieku emerytalnego
8. Bezrobocie
9. Kryzysu w edukacji
10. Kryzysu w służbie zdrowia

3. Pytania szczegółowe

1. Gdyby miał Pan/i taką możliwość, czy chciałby Pan/i wytwarzać energię elektryczną (prąd), np. poprzez instalację paneli słonecznych na Pana/i nieruchomości? Proszę o wskazanie zdecydowanie tak, raczej tak, raczej nie, zdecydowanie nie, nie wiem/trudno powiedzieć
2. Jak znacznym, bądź nieznacznym wydatkiem są w Pana/i budżecie domowym rachunki za energię elektryczną. Proszę o wskazanie na skali od 1 do 5 gdzie 1 oznacza zdecydowanie nieznacznym wydatkiem, 5 zdecydowanie znaczącym wydatkiem.
3. Przeczytam Panu(i) pełną listę komitetów, proszę powiedzieć na który komitet oddał(a)by Pan(i) swój głos w wyborach do Parlamentu Europejskiego? (Konfederacja Korwin Braun Liroy Narodowcy, Wiosna Roberta Koalicja Europejska – PO PSL SLD .N Zieloni Biedronia, Prawo i Sprawiedliwość Lewica Razem – Razem, Unia Pracy, Ruch Sprawiedliwości Społecznej Kukiz'15 Nie wiem/Trudno powiedzieć)
4. Na ile ważne jest dla Pana/i, aby partia/komitet na którą Pan/i głosuje wspierała działania obywateli, którzy sami chcą produkować energię? Proszę o wskazanie na skali od 1 do 5 gdzie 1 oznacza zdecydowanie ważne, 5 zdecydowanie nie ważne.
5. Gdyby wybrana przez Pana/ą partia/komitet wprowadził regulację zakazującą lub utrudniającą własną produkcję energii elektrycznej, to czy mogłoby to wpłynąć na Pana decyzję wyborczą? Proszę o wskazanie na skali od 1 do 5 gdzie 1 oznacza zdecydowanie nieznacznie wpłynąć, 5 zdecydowanie wpłynąć.

ZAŁĄCZNIK NR 2

Remedium na problemy z zanieczyszczeniem powietrza
(ujęcie problemowe):

- Budowę świadomości mieszkańców w zakresie jakości powietrza [KWW Bezpartyjni Samorządowcy, KKW SLD Lewica Razem]
- Wymianę pieców na bardziej ekologiczne źródła ciepła oraz programy dofinansowania i preferencyjnych kredytów [KWW Bezpartyjni Samorządowcy, KKW SLD Lewica Razem, KW Partia Razem, KKW Platforma .Nowoczesna Koalicja Obywatelska, KW Polskie Stronnictwo Ludowe, KW Ruch Narodowy Rzeczypospolitej Polskiej, KW Prawo i Sprawiedliwość]
- Termomodernizację [KWW Bezpartyjni Samorządowcy, KW Partia Zieloni, KKW Platforma .Nowoczesna Koalicja Obywatelska, KW Partia Razem, KW Ruch Narodowy Rzeczypospolitej Polskiej, , KKW SLD Lewica Razem, Razem, KW Prawo i Sprawiedliwość, KWW Kukiz'15, KW Partia Razem]
- Rozwój zieleni miejskiej [KWW Bezpartyjni Samorządowcy, KKW Platforma .Nowoczesna Koalicja Obywatelska]
- Rozwój transportu publicznego (w tym wymianę taboru na elektryczny) [KWW Bezpartyjni Samorządowcy, KW Polskie Stronnictwo Ludowe, KW Ruch Narodowy Rzeczypospolitej Polskiej, KW Prawo i Sprawiedliwość]
- Ograniczanie ruchu samochodowego [KWW Bezpartyjni Samorządowcy]
- Zwiększanie udziału energii pochodzącej z OZE [KW Partia Zieloni, KKW Platforma .Nowoczesna Koalicja Obywatelska, KW Polskie Stronnictwo Ludowe]
- Rozwój sieci ciepłowniczej [KWW Bezpartyjni Samorządowcy, KW Partia Razem, KW Polskie Stronnictwo Ludowe, KKW SLD Lewica Razem]
- Rozbudowę stacji pomiarowych [KW Polskie Stronnictwo Ludowe, KKW SLD, Lewica Razem, KW Partia Razem]
- Przeformułowanie i kontrolę norm dla pieców/paliw stałych [KW Partia Zieloni, KW Polskie Stronnictwo Ludowe, KW Ruch Narodowy Rzeczypospolitej Polskiej]

BIBLIOGRAFIA:

- BP Statistical Review of World Energy 2019
- Buzek J., Rozwój energetyki obywatelskiej i gospodarki niskoemisyjnej z perspektywy Parlamentu Europejskiego [w:] J. Buzek, K. Księżopolski (red.), Pokonywanie barier administracyjnych w rozwoju mikroźródeł energii odnawialnej, jako podstawy energetyki obywatelskiej – doświadczenia w Polsce i w Unii Europejskiej, EFRWP, Grodno k. Międzyzdrojów 2017
- Cañete M.A., Strategia UE w zakresie rozwoju odnawialnych źródeł energii i gospodarki niskoemisyjnej, a współzależność państw członkowskich w zakresie bezpieczeństwa energetycznego [w:] J. Buzek, K. Księżopolski (red.), Pokonywanie barier administracyjnych w rozwoju mikroźródeł energii odnawialnej, jako podstawy energetyki obywatelskiej – doświadczenia w Polsce i w Unii Europejskiej, EFRWP, Grodno k. Międzyzdrojów 2017
- Fu R., Feldman D., Margolis R., U.S. Solar Photovoltaic System Cost Benchmark: Q1 2018 National Renewable Energy Laboratory, 2018
- IEA, Distributed Generation in Liberalised Electricity Markets, OECD/IEA 2002
- The Global Risks Report 2019. 14th Edition
- Księżopolski K., Pronińska K., Studium barier administracyjnych i proceduralnych w rozwoju OZE na obszarach wiejskich, Warszawa 2017
- Księżopolski K., Wykorzystanie potencjału OZE w walce ze smogiem na obszarach wiejskich, EFRWP, Warszawa 2018
- Księżopolski K., Strategia walki ze smogiem, Warszawa 2017
- Księżopolski K., Bezpieczeństwo energetyczne [w:] R. Zięba (red.), Bezpieczeństwo międzynarodowe w XXI wieku, Poltex, Warszawa 2018
- Księżopolski K., Strategy Game, UE Norwegian in Energy Efficiency and Security, FSW, Warszawa 2017
- Księżopolski K., Wpływ energetyki rozproszonej na bezpieczeństwo [w:] Z. Karaczun (red.), Energetyka obywatelska w Polsce i Niemczech. Własne źródła, mniejsze koszty, SGGW, Warszawa 2014
- Kukuła W., Law and ambition in Poland's energy transition, ClientEarth 2018
- Nardulli B.R., Perry W.L., Pirnie B., Gordon IV J., McGinn J.: Disjointed War, Military Operations in Kosovo, 1999 (ang.). RAND, 2002 (dostęp: 2019.04.22) http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monograph_reports/2007/MR1406.pdf
- Niewiedział E., Niewiedział R., Analiza statystyczna strat energii elektrycznej w krajowym systemie elektroenergetycznym w XXI wieku, referat na VIII Konferencji Naukowo-Technicznej „Straty energii elektrycznej w sieciach elektroenergetycznych”, marzec 2017
- Skłodowska M., Polacy ruszyli po tańsze rachunki za prąd. Słońce bije rekordy: <https://wysokienapiecie.pl/17282-polacy-ruszyli-po-tansze-rachunki-za-prad-slonce-bije-rekordy/> (dostęp: 2.06.2019 r.)
- strona internetowa: www.res-legal.eu

SKRÓTY:

OZE	odnawialne źródła energii
prosument	producent i konsument energii elektrycznej
Lewica Razem	Razem, Unia Pracy, Ruch Sprawiedliwości Społecznej
Koalicja Europejska	PO, PSL, SLD, Nowoczesna, Zieloni
SAIDI	wskaźnik przeciętnego systemowego czasu trwania przerwy długiej i bardzo długiej, wyrażony w minutach na odbiorcę na rok, stanowiący sumę iloczynów czasu jej trwania i liczby odbiorców narażonych na skutki tej przerwy w ciągu roku podzieloną przez łączną liczbę obsługiwanych odbiorców
SAIFI	wskaźnik przeciętnej systemowej częstości przerw długich i bardzo długich, stanowiący liczbę odbiorców narażonych na skutki wszystkich tych przerw w ciągu roku podzieloną przez łączną liczbę obsługiwanych odbiorców
MAIFI	wskaźnik przeciętnej częstości przerw krótkich, stanowiący liczbę odbiorców narażonych na skutki wszystkich przerw krótkich w ciągu roku podzieloną przez łączną liczbę obsługiwanych odbiorców,

Fundacja ClientEarth Prawnicy dla Ziemi

Jesteśmy prawnikami zajmującymi się ochroną środowiska. Łącząc prawo, naukę i politykę publiczną, tworzymy strategie i narzędzia, które pomagają mierzyć się z największymi problemami środowiska naturalnego.

